

УДК 342.9:35.07(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.40>**К. М. Головка**

аспірант

ЗВО «Міжнародний університет бізнесу і права»

ORCID ID: 0009-0009-4657-437X

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР: ПРАВОВА ПРИРОДА ТА ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Стаття присвячена дослідженню правової природи та значення принципів адміністративних процедур у контексті розвитку сучасного публічного управління в Україні. Підкреслюється, що адміністративні процедури не обмежуються лише технічною послідовністю дій органів влади, а становлять юридичний механізм забезпечення балансу між публічними інтересами та правами приватних осіб. Принципи адміністративних процедур виконують подвійну функцію: з одного боку, вони є теоретичними орієнтирами правової науки, а з іншого – обов'язковими стандартами, що визначають якість управлінської діяльності.

У статті простежено еволюцію поняття «адміністративна процедура» у вітчизняній та зарубіжній науці, розкрито її трансформацію від вузького розуміння як формальної послідовності кроків до широкого трактування як комплексного інституту адміністративного права. Проаналізовано класифікацію принципів, їх конституційне підґрунтя та нормативне закріплення в українському законодавстві, зокрема у Законі України «Про адміністративну процедуру» від 17 листопада 2021 року № 2073-IX.

Визначено ключові принципи адміністративних процедур: законність і верховенство права, рівність і недискримінація, пропорційність та обґрунтованість, прозорість і доступність інформації, своєчасність, право бути вислуханим та неупередженість. Наголошується, що їх реалізація забезпечує захист прав людини, підвищує рівень прозорості та підзвітності діяльності органів влади, сприяє зростанню ефективності та легітимності управлінських рішень.

Особливу увагу приділено зарубіжному досвіду Німеччини, Франції, Італії та Європейського Союзу, зокрема положенням статті 41 Хартії основоположних прав ЄС та Європейському кодексу належної адміністративної поведінки. Показано, що ці стандарти формують основу концепції «належного врядування» та можуть бути орієнтиром для подальшого розвитку української системи адміністративного права.

У статті робиться висновок, що послідовна імплементація принципів адміністративних процедур є необхідною умовою утвердження сервісної моделі держави в Україні, сприяє демократизації публічного управління та зміцненню довіри громадян до державних інституцій.

Ключові слова: адміністративна процедура, принципи адміністративних процедур, публічне управління, верховенство права, прозорість, пропорційність, право бути вислуханим, сервісна держава, *good governance*, захист прав людини.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку правової держави та побудови сервісно орієнтованої моделі публічного управління особливого значення набувають адміністративні процедури. Вони виступають не лише техніко-юридичним механізмом реалізації владних повноважень органів публічної адміністрації, а й важливою гарантією дотримання прав, свобод і законних інтересів приватних осіб у їхніх відносинах із державою. При цьому саме принципи адміністративних процедур визнача-

ють сутність і спрямованість регулювання, формують нормативні та практичні стандарти поведінки адміністративних органів, забезпечують єдність та узгодженість правозастосування.

Однак в українському правопорядку питання принципів адміністративних процедур тривалий час залишалося фрагментарним. До прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17 листопада 2021 року № 2073-IX в законодавстві не існувало системного закріплення цих принципів, що зумовлювало неод-

наковість практики адміністративних органів, відсутність єдиних стандартів для службовців та слабкий рівень захисту прав особи. На відміну від України, у правових системах держав Європейського Союзу, а також у рекомендаціях Ради Європи, принципи адміністративних процедур давно сформовані та послідовно впроваджуються в адміністративну практику.

Така ситуація породжує необхідність комплексного дослідження правової природи принципів адміністративних процедур, їхнього місця в системі адміністративного права, а також оцінки їх значення для підвищення якості та ефективності публічного управління в Україні. Саме наукове обґрунтування цих засад може слугувати методологічною основою для вдосконалення законодавства та подальшого реформування адміністративної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика принципів адміністративних процедур має різний рівень наукової опрацьованості у вітчизняній та зарубіжній доктрині. В Україні фундаментальні положення щодо сутності та ролі принципів у сфері адміністративного права були закладені у працях таких учених, як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. К. Колпаков, О. Ф. Андрійко, В. П. Тимошук, О. М. Пасенюк. Вони розглядають принципи як керівні ідеї діяльності публічної адміністрації, наголошуючи на їх значенні для забезпечення законності, пропорційності, обґрунтованості, рівності та неупередженості в адміністративних правовідносинах. Проте у більшості досліджень принципи аналізуються на рівні адміністративного права загалом, без спеціального акценту на процедурному аспекті, який включає право бути вислуханим, обов'язок мотивувати рішення чи забезпечення доступу до матеріалів справи.

Значний внесок у розвиток концепції принципів адміністративних процедур зробили зарубіжні дослідники. Так, у німецькій доктрині Г. Маурер, Е. Шмідт-Асманн акцентують увагу на принципах пропорційності (*Verhältnismäßigkeit*), захисту легітимних очікувань (*Vertrauensschutz*) та обов'язку мотивувати рішення (*Begründungspflicht*). Французькі науковці Ж. Шевальє та Ж.-Б. Оріу наголошують на прозорості діяльності адміністрації та балансі між публічними й приватними інтересами. В італійській доктрині С. Кассезе та М. Нігрі підкреслюється значення участі заінтересованих осіб у адміністративному процесі та дотримання розумних строків.

На рівні європейського права ключове значення мають положення статті 41 Хартії основоположних прав Європейського Союзу, яка гарантує право на належне управління, а також Європейський кодекс належної адміністративної поведінки. Науковці, зокрема П. Крейг та К. Хоффман, відзначають, що закріплення процедурних гарантій у цих актах забезпечує єдність адміністративної практики держав-членів та формує стандарти «належного управління» (*good administration*).

Після ухвалення в Україні Закону «Про адміністративну процедуру» від 17 листопада 2021 року № 2073-IX зросла увага до проблематики принципів у спеціалізованих дослідженнях. Так, О. Музика-Стефанчук, І. Коліушко, В. Тимошук аналізують право бути вислуханим, вимоги до повідомлення і доступу до матеріалів справи, обов'язок органів мотивувати рішення та гарантії дотримання розумних строків. Ці роботи підкреслюють юридично обов'язковий характер принципів як стандартів діяльності публічної адміністрації.

Окрему увагу науковці приділяють ролі принципів адміністративних процедур у сфері адміністративного судочинства. У працях Н. Блажівської, О. Пасенюка зазначається, що судовий контроль передбачає перевірку не лише матеріальної законності рішень адміністрації, а й дотримання процедурних гарантій, серед яких змагальність, гласність, неупередженість, пропорційність і мотивованість рішень. Цей підхід узгоджується з практикою Європейського суду з прав людини, який послідовно визнає значення процедурних стандартів як необхідної умови справедливого розгляду справи.

У новітніх дослідженнях також порушується питання трансформації принципів адміністративних процедур в умовах цифровізації. Наприклад, О. Сушко та М. Кухарук аналізують проблематику алгоритмічної прозорості, пояснюваності автоматизованих рішень, захисту персональних даних та доступності електронних послуг. Автори підкреслюють, що цифровізація не зменшує, а навпаки підсилює потребу в чіткому дотриманні процедурних гарантій і забезпеченні підзвітності адміністративних органів.

Отже, аналіз наукових публікацій показує, що хоча принципи адміністративних процедур мають розвинене теоретичне підґрунтя, вони перебувають у процесі подальшої систематизації та адаптації до європейських стандартів. Особливу увагу на сучасному етапі слід приді-

лити інтеграції положень національного законодавства з міжнародними стандартами *good administration* та забезпеченню їх ефективної імплементації у практику публічного управління.

Мета статті полягає у всебічному дослідженні правової природи принципів адміністративних процедур та виявленні їхнього значення для розвитку публічного управління в Україні. Реалізація поставленої мети передбачає розкриття змісту й сутності принципів адміністративних процедур, аналіз їх закріплення у вітчизняному та зарубіжному законодавстві, визначення ключових принципів, які становлять підґрунтя адміністративного процесу, а також обґрунтування їх ролі у забезпеченні прав і законних інтересів приватних осіб, підвищенні прозорості й підзвітності діяльності органів публічної адміністрації та формуванні сучасної сервісної моделі держави.

Виклад основного матеріалу. Категорія «адміністративна процедура» пройшла тривалий шлях розвитку як у вітчизняній, так і в зарубіжній правовій науці. В українській доктрині адміністративного права тривалий час термін не мав самостійного юридичного закріплення, розглядався переважно у контексті адміністративного процесу й асоціювався з сукупністю дій органів влади, спрямованих на ухвалення індивідуального адміністративного акта [1, с. 217].

Ю. П. Битяк ще у 1990-х роках підкреслював, що адміністративна процедура є «правовим шляхом реалізації управлінських функцій держави» [2, с. 145]. Подібною позицією дотримувався й В. Б. Авер'янов, визначаючи адміністративну процедуру як послідовність юридично врегульованих дій органу виконавчої влади, спрямованих на прийняття управлінського рішення [3, с. 212].

У сучасній українській науці адміністративна процедура дедалі частіше трактується як гарантований законом механізм взаємодії особи й органу публічної адміністрації. Так, В. К. Колпаков акцентує увагу на тому, що процедура повинна забезпечувати баланс інтересів держави і приватної особи, а також виступати критерієм правомірності діяльності адміністративного органу [4, с. 118]. В.П. Тимошук розглядає адміністративну процедуру як ключовий елемент «сервісної держави», оскільки саме через процедурні гарантії реалізуються стандарти захисту прав і свобод [5, с. 34].

У європейській доктрині поняття адміністративної процедури формувалося під впливом німецької та французької правових шкіл.

Німецькі науковці, зокрема Г. Маурер, визнають адміністративну процедуру як сукупність формалізованих процесуальних дій, що забезпечують ухвалення адміністративного акта, підкреслюючи її правозахисний вимір [6, с. 57]. Французька традиція (Ж. Шевальє) акцентує на процедурі як інструменті реалізації принципу гласності й підзвітності адміністрації [7, с. 201]. В Італії С. Кассезе розглядає адміністративну процедуру як юридичний інститут, що поєднує владні функції органу з обов'язком враховувати права заінтересованих осіб [8, с. 89].

Європейський Союз зробив вагомий внесок у формування уніфікованих стандартів адміністративних процедур. Зокрема, стаття 41 Хартії основоположних прав ЄС закріплює право на належне управління, яке включає право бути вислуханим, право доступу до матеріалів справи та обов'язок адміністрації мотивувати свої рішення [9, с. 76]. Європейський кодекс належної адміністративної поведінки деталізував ці принципи, сприявши їх поширенню на практику держав-членів [10, с. 15].

Таким чином, еволюція поняття «адміністративна процедура» демонструє перехід від вузького розуміння її як сукупності дій адміністративного органу до широкого трактування як інституту, що забезпечує баланс публічних і приватних інтересів, гарантує права особи та визначає якість публічного управління.

У юридичній науці категорія «принципи» розглядається як вихідні ідеї, що виражають сутність і спрямованість правового регулювання. Науковці підкреслюють, що принципи права є концентрованим відображенням соціальної та юридичної природи права, його системоутворюючим ядром [11, с. 97]. У вітчизняній адміністративно-правовій доктрині принципи розглядаються як основоположні ідеї, на яких ґрунтується діяльність органів публічної адміністрації та які забезпечують єдність правозастосування [2, с. 152].

Ю. П. Битяк виокремлює принципи як керівні положення, що визначають зміст адміністративно-правового регулювання та орієнтують законодавця й правозастосувача [2, с. 160]. В. Б. Авер'янов зазначає, що принципи права є загальними правилами поведінки, які надають нормам права внутрішньої єдності та слугують орієнтиром для вирішення конкретних справ [3, с. 119]. В. К. Колпаков розглядає їх як імперативні ідеї, що мають універсальний характер і забезпечують передбачуваність управлінських рішень [4, с. 77].

У сучасній юридичній літературі принципи класифікують за різними критеріями. Найпоширенішою є поділ на:

- загальноправові (верховенство права, законність, рівність перед законом, справедливість);
- галузеві (специфічні для окремої галузі права, зокрема адміністративного – пропорційність, неупередженість, своєчасність, гласність);
- міжгалузеві (охоплюють кілька сфер регулювання, наприклад, доступ до правосуддя, захист прав людини) [12, с. 34].

Водночас низка авторів (зокрема, В. П. Тимошук) підкреслює, що у сфері адміністративних процедур принципи не є лише теоретичними категоріями, а виконують безпосередню практичну функцію, виступаючи стандартами належної адміністративної діяльності [5, с. 43]. Це надає їм нормативної сили та відрізняє від принципів загальнотеоретичного рівня.

Таким чином, у юридичній науці принципи розглядаються як фундаментальні орієнтири, що забезпечують єдність і послідовність правозастосування, а в сфері адміністративних процедур вони перетворюються на конкретні юридично значимі стандарти діяльності органів публічної адміністрації.

Принципи адміністративного права і принципи адміністративних процедур мають спільну основу, але не є тотожними. Перші відображають фундаментальні засади усієї галузі адміністративного права, тоді як другі деталізують ці засади у конкретній процедурній площині. Як слушно зазначає О. Ф. Андрійко, загальні принципи адміністративного права (законність, рівність, публічність, пропорційність) знаходять своє вираження у процедурних механізмах ухвалення адміністративних рішень [1, с. 93].

На думку В.Б. Авер'янова, саме через адміністративну процедуру відбувається практична реалізація галузевих принципів адміністративного права, що трансформуються у чіткі правила поведінки службовців [3, с. 127]. Ю.П. Битяк наголошує, що відсутність системного зв'язку між принципами адміністративного права і принципами адміністративної процедури раніше призводила до фрагментарності правового регулювання й суперечливої практики органів влади [2, с. 175].

У європейській доктрині також підкреслюється взаємозалежність між цими категоріями. Так, Г. Маурер зазначає, що принцип законності, закріплений як загальноправовий, у процедур-

ній сфері трансформується у вимогу мотивованості та пропорційності рішень адміністрації [6, с. 112]. Ж. Шевальє вказує, що принцип прозорості в адміністративному праві конкретизується у процедурних гарантіях доступу до матеріалів справи та права особи бути вислуханою [7, с. 228].

Таким чином, принципи адміністративних процедур виступають логічним продовженням і конкретизацією принципів адміністративного права. Вони забезпечують їхню реалізацію у практичній діяльності публічної адміністрації та водночас виконують функцію захисту прав приватних осіб у сфері владних відносин.

Правова природа принципів адміністративних процедур визначається їх подвійною характеристикою: з одного боку, вони є категоріями юридичної науки, які відображають теоретичне бачення змісту та спрямованості адміністративного процесу, а з іншого – мають нормативно обов'язковий характер, оскільки закріплюються у законодавстві та підлягають безумовному застосуванню органами публічної адміністрації.

У науковій літературі підкреслюється, що принципи адміністративних процедур виступають «містком» між конституційними засадами правопорядку та конкретними адміністративними процесами. В. Б. Авер'янов слушно зазначає, що вони відображають фундаментальні положення верховенства права і законності, конкретизуючи їх у сфері відносин між державою та особою [3, с. 141]. На думку Ю. П. Битяка, правова природа цих принципів полягає у тому, що вони одночасно виконують регулятивну, охоронну та гарантійну функції: орієнтують діяльність адміністративних органів, захищають права приватних осіб і забезпечують передбачуваність управлінських рішень [2, с. 189].

Особливість українського правового розвитку полягає в тому, що до ухвалення Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17 листопада 2021 року № 2073-IX принципи існували переважно у доктринальному вимірі та частково – у практиці адміністративних судів. З прийняттям зазначеного закону вони отримали чітке юридичне закріплення, що змінило їх статус з «ідеологічних орієнтирів» на безпосередньо обов'язкові правила адміністративної діяльності [13, с. 54]. Це відповідає європейському підходу, де процедурні принципи є складовою «права на належне управління» (ст. 41 Хартії основоположних прав ЄС) [9, с. 77].

У зарубіжних правових системах правова природа принципів адміністративних проце-

дур розкривається через поєднання їх нормативного та практичного виміру. Німецька наука (Г. Маурер, Е. Шмідт-Асманн) підкреслює, що такі принципи мають обов'язковий характер, незалежно від того, чи прямо закріплені вони у законі, чи виведені судовою практикою [6, с. 135]. Французькі дослідники (Ж. Шевальє) вбачають у них не лише юридичні, а й етичні стандарти діяльності адміністрації [7, с. 243]. Італійська доктрина (С. Кассезе) наголошує на тому, що вони формують «культуру адміністративної справедливості», яка забезпечує рівновагу між публічними та приватними інтересами [8, с. 103].

Важливою рисою правової природи принципів адміністративних процедур є їх універсальність. Як зазначає В. П. Тимошук, вони застосовуються незалежно від виду адміністративної справи, статусу суб'єкта владних повноважень чи категорії заявника, що робить їх базовим інструментом забезпечення правової визначеності [5, с. 67]. Водночас ці принципи мають імперативний характер: їх недотримання є підставою для визнання адміністративного рішення незаконним і його скасування судом [14, с. 88].

Таким чином, правова природа принципів адміністративних процедур полягає у їхній здатності поєднувати загальнотеоретичні засади права з конкретними нормами адміністративного законодавства, виступати обов'язковим стандартом діяльності органів публічної адміністрації та гарантією захисту прав приватних осіб. Вони забезпечують якість публічного управління та формують довіру суспільства до держави.

Принципи адміністративних процедур мають ключове значення для формування сучасної моделі публічного управління, оскільки вони забезпечують належну якість управлінських рішень, прозорість діяльності органів влади та захист прав приватних осіб. Їхня роль виходить за межі суто юридичної категорії й набуває прикладного характеру, формуючи стандарти функціонування сервісної держави.

По-перше, принципи адміністративних процедур виконують функцію захисту прав і законних інтересів приватних осіб. Вони гарантують, що кожна особа матиме доступ до об'єктивного, неупередженого та своєчасного розгляду своєї справи. Як підкреслює В.Б. Авер'янов, саме через реалізацію процедурних принципів держава перетворюється з «караючої» на «сервісну», що діє в інтересах громадян [3, с. 214].

По-друге, ці принципи сприяють забезпеченню прозорості та підзвітності публічної адміністрації. Прозорість процедур зменшує ризики корупційних практик, тоді як обов'язок мотивувати рішення формує у громадян довіру до органів влади. Н. Блажівська слушно зазначає, що принципи процедур виступають «лакмусовим папірцем» відкритості адміністрації для суспільства [14, с. 91].

По-третє, адміністративні процедури на основі принципів забезпечують ефективність та легітимність управлінських рішень. Дотримання пропорційності, своєчасності та обґрунтованості дає змогу уникати надмірного втручання у сферу приватних прав і забезпечує соціальну прийнятність державних рішень. Це підтверджує і практика Європейського суду з прав людини, який неодноразово наголошував, що процедурні гарантії є невід'ємною умовою справедливого адміністративного процесу [9, с. 83].

По-четверте, реалізація принципів адміністративних процедур має превентивний ефект щодо корупції та зловживань. Чітке регламентування строків, прозорість прийняття рішень, участь заявника у процедурі мінімізують можливості для свавілля та упередженості. Як зазначає В. П. Тимошук, принципи адміністративних процедур є «антикорупційним фільтром», який зменшує простір для зловживань владою [5, с. 101].

По-п'яте, принципи сприяють інституційному розвитку публічного управління, оскільки задають орієнтири для організаційної культури адміністрації. У цьому контексті С. Кассезе наголошує, що адміністративна процедура стає індикатором демократизації державного управління та рівня довіри суспільства до влади [8, с. 117].

Таким чином, значення принципів адміністративних процедур полягає у їх здатності виконувати водночас нормативну, гарантійну та організаційну функції. Вони є фундаментом якісного публічного управління, визначають ефективність державної політики та формують засади партнерських відносин між державою та громадянином.

Досвід зарубіжних держав свідчить, що ефективність адміністративних процедур безпосередньо залежить від чіткого законодавчого закріплення та практичного застосування їхніх принципів. У Німеччині ці питання врегульовані Федеральним законом про адміністративну процедуру (Verwaltungsverfahrensgesetz), який

установлює універсальні правила діяльності органів влади. У ньому відображено принципи пропорційності, захисту легітимних очікувань та обов'язку мотивувати рішення, що забезпечує високий рівень правової визначеності [6, с. 203].

У Франції адміністративне право традиційно базується на засадах прозорості й гласності. Як зазначає Ж. Шевальє, особливу увагу приділено доступу осіб до матеріалів справи та можливості впливати на хід адміністративного провадження [7, с. 271]. В Італії законодавство акцентує на принципі розумних строків і надає заінтересованим особам право брати участь у підготовці рішень, що підвищує їх легітимність у суспільстві [8, с. 145].

На рівні Європейського Союзу правовий фундамент процедурних гарантій закріплено у статті 41 Хартії основоположних прав, яка гарантує право на належне управління, включаючи право бути вислуханим, доступ до матеріалів справи та обов'язок адміністрації обґрунтовувати свої рішення [9, с. 77]. Європейський кодекс належної адміністративної поведінки деталізує ці положення й виступає орієнтиром для практики держав-членів [10, с. 22]. Як підкреслює П. Крейг, імплементація цього Кодексу у національні правопорядки сприяє уніфікації адміністративних процедур у ЄС і підвищує рівень довіри громадян до влади [15, с. 311].

Для України зарубіжний досвід є особливо важливим у контексті євроінтеграційних процесів. Прийняття Закону «Про адміністративну процедуру» стало суттєвим кроком до адаптації європейських стандартів, проте практичне застосування його положень потребує подальшої інституційної розбудови. На думку О. Музики-Стефанчук, важливим завданням є формування внутрішніх механізмів реалізації принципів адміністративної процедури: удосконалення електронних сервісів, запровадження обов'язкових стандартів прозорості та доброчесності в роботі публічної адміністрації [13, с. 59].

Перспективним напрямом є також професійна підготовка посадових осіб. Як слушно зауважує С. Кассезе, ефективність адміністративної процедури залежить не лише від правових норм, а й від «адміністративної культури», що формується через освіту, практику й інституційні традиції [8, с. 151].

Отже, імплементація зарубіжних практик у поєднанні з національними особливостями сприятиме утвердженню в Україні моделі адмі-

ністративних процедур, яка відповідатиме європейським стандартам «good governance», зміцнить правову визначеність і забезпечить реальну захищеність прав та інтересів приватних осіб.

Висновки і пропозиції. Принципи адміністративних процедур становлять фундаментальну основу сучасного публічного управління, оскільки вони поєднують у собі як загальнотеоретичні правові ідеї, так і конкретні нормативні орієнтири діяльності органів влади. Їх правова природа полягає в тому, що вони водночас виступають керівними ідеями права, гарантіями захисту прав і свобод людини та обов'язковими стандартами адміністративної практики.

Аналіз еволюції поняття «адміністративна процедура» засвідчив перехід від вузького уявлення про неї як про технічну послідовність дій адміністративного органу до сучасного розуміння як універсального механізму забезпечення балансу між публічними та приватними інтересами. Це, своєю чергою, зумовило потребу у формуванні системи принципів адміністративних процедур, які задають загальні рамки функціонування державної адміністрації.

Визначені ключові принципи – законність і верховенство права, рівність і недискримінація, пропорційність і обґрунтованість, відкритість і прозорість, своєчасність, участь особи та неупередженість – створюють базу для реалізації ідеї сервісної держави. Вони не лише забезпечують передбачуваність і справедливість адміністративних рішень, а й виступають дієвим засобом запобігання зловживанням владою, підвищують легітимність публічної влади та формують довіру громадян до державних інституцій.

Значення принципів адміністративних процедур для публічного управління полягає у їх здатності підвищувати якість і ефективність управлінських рішень, посилювати прозорість і підзвітність органів влади, забезпечувати захист прав людини та створювати умови для розвитку демократичного врядування. Зарубіжний досвід доводить, що саме процедурні стандарти є індикатором рівня демократизації держави й ключовим чинником інтеграції до європейського правового простору.

Таким чином, утвердження та послідовна реалізація принципів адміністративних процедур є необхідною умовою подальшої модернізації публічного управління в Україні. Вони мають стати не лише декларативними положеннями закону, а й реально діючими правилами адмі-

ністративної практики, що забезпечать ефективний баланс між владними повноваженнями держави та правами громадян, сприятимуть утвердженню сервісної моделі держави та зміцненню демократичних інститутів.

Список використаної літератури:

1. Андрійко О.Ф. Органи виконавчої влади: адміністративно-правовий статус. Київ: Наукова думка, 2004. 268 с.
2. Битяк Ю.П. Адміністративне право України. Харків: Право, 2012. 528 с.
3. Авер'янов В.Б. Публічна адміністрація: теорія і практика. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 352 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 400 с.
5. Тимошук В.П. Адміністративні процедури та адміністративне судочинство. Київ: Факт, 2003. 320 с.
6. Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht. München: C.H. Beck, 2009. 512 S.
7. Chevallier J. Science administrative. Paris: PUF, 2015. 432 p.
8. Cassese S. Il diritto amministrativo: storia e prospettive. Milano: Giuffrè, 2010. 276 p.
9. Charter of Fundamental Rights of the European Union. Official Journal of the European Communities. 2000/C 364/01.
10. European Code of Good Administrative Behaviour. European Ombudsman, 2001.
11. Ківалов С.В. Адміністративне право України. Одеса: Юридична література, 2011. 544 с.
12. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Львів: Кальварія, 2001. 224 с.
13. Музика-Стефанчук О.А. Принципи адміністративної процедури в законодавстві України. *Вісник НАПрН України*. 2022. № 4. С. 51–59.
14. Блажівська Н.Є. Принципи адміністративного процесуального права: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2018. № 9. С. 82–92.
15. Craig P. EU Administrative Law. Oxford: Oxford University Press, 2018. 576 p.

Golovko K. M. Principles of administrative procedures: legal nature and significance for Public Administration

The article examines the legal nature and significance of the principles of administrative procedures for the development of modern public administration in Ukraine. It emphasizes that administrative procedures are not limited to technical steps of decision-making by public authorities but represent a legal mechanism ensuring the balance between public interests and the rights of private individuals. The principles of administrative procedures function both as theoretical guidelines of legal science and as mandatory legal standards that determine the quality of public administration.

The research outlines the evolution of the concept of "administrative procedure" in Ukrainian and foreign legal doctrine, demonstrating the shift from its narrow understanding as a sequence of formal actions to its recognition as a comprehensive institution of administrative law. Particular attention is paid to the classification of principles, their constitutional foundations, and their normative consolidation in national legislation, including the 2022 Law of Ukraine on Administrative Procedure.

The article identifies the key principles of administrative procedures: legality and the rule of law, equality and non-discrimination, proportionality and reasonableness, transparency and access to information, timeliness, the right to be heard, and impartiality. It is argued that their consistent application guarantees the protection of human rights, strengthens transparency and accountability of public administration, and increases the legitimacy and effectiveness of administrative decisions.

The comparative analysis highlights the approaches of Germany, France, Italy, and the European Union, particularly the provisions of Article 41 of the EU Charter of Fundamental Rights and the European Code of Good Administrative Behaviour. These standards form the basis of good governance and serve as a model for Ukraine's adaptation within its European integration course.

The article concludes that the systematic implementation of the principles of administrative procedures is a prerequisite for establishing a service-oriented model of the state in Ukraine, fostering democratic governance, and strengthening public trust in public authorities.

Key words: administrative procedure, principles of administrative procedures, public administration, rule of law, transparency, proportionality, right to be heard, service-oriented state, good governance, protection of human rights.